15-ს ნოემბერს, № 24 1887 წელსა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მწყემსი

1885-1887

«მწყემსი» დამატებით გამოდის თვეში ოთხჯერ, ყოველ თვის თხუთმეტს ჯ ოგ-და-ით რიცხვებში.

გ ა ზ ე თ ი ს ფ ა ს ი:

ერთი წლისა გაგზავნილი და გუგზავნელად	—	5 მან.
ნახევარი წლის	—	3 —
«მწყემსი» რუსული დამატებით	—	6 —
ნახევარი წლით	—	4 —
ცალკე რუსული დამატება წლით	—	3 —
ნახევარი წლით	—	2 —

გაზეთის ფულის და ყოველ ერთ წერილების გაგზავნა შეიძლება რედაქციაში ამ მისამართით: *Въ Кутаисъ, Въ редакцію „Мцхеми“* (*Пастырь*).

ყველა სტატიები და კორრესპონდენციები, რომელნიც რედაქციაში იქნებიან გამოგზავნილნი დასაბეჭდავად, უფუფად ვრცელად და კასაგლად უნდა იყვნენ ავტორთაგან ნაელ-მოწერილნი. ავტორთაგან გამოგზავნილი სტატიები შეიძლება ხან-დის-ხან შემოკლებით და შესწორებით დაიბეჭდნენ.

სტატია, რომელნიც არ დაიბეჭდებიან, სამი თვის განმავლობაში შეიძლება ავტორებს მაგის ნარკვევი უკანვე დაბრუნონს.

სტატიები მიღებენ რუსულ ენაზედ დაწერილნიც და თარგმნილ დაიბეჭდებიან.

კიდევ ოარიოდ ესიტყვა ჩვენ მოძღვ ბაკამამადიანებულ ავპარლებზე.

წარსულ წელში ჩვენ მივიღეთ აპარელი ერთი ქართველისგან პატარა შენიშვნა, რომელშიაც ავტორი აცხადებდა სურვილს, რომ ბათუმის მართლმადიდებელ ეკლესიაში ხან-დის-ხან მაინც ქართულს ენაზე შეეხსოვლებიათ ხოლმე წირვა-ლოცვაზეო. «ჩვენი თანამოძმეებიათვის ძალიან სასიამოვნო იქნებაო, სწერდა ავტორი, ქართულს ენაზე წირვა-ლოცვის მოსმენაო». ამ შენიშვნის შესახებ ჩვენ მაშინვე გამოვსთქვით ჩვენი აზრი და ურჩიეთ, ეისიც რიგი აყო, რომ ამ ხალხის კანონიერი მოთხოვნილებისათვის ყურადღება მიექცეოთ. მარტალია, ეს ჩვენი მოძმე ქართველები დიდის ხნიდგან გაჰმამდიანებულნან, მაგრამ, თუ კარგად დავაკვირდებით მათ ზნე-ჩვეულებას და სარწმუნოებრივ მდგომარეობას, აღვილად შეენიშნაეთ, რომ მათში დღესაც არსებობს მათი მამა-პაპათა სარწმუნოების ზოგიერთი ნიშნები. შეენიშნაეთ აგრეთვე, რომ აპარლებში მუსულმანთა ფანატიზმს ისე მაგრად არა აქვს ფესვები გადგმული, როგორც ზოგიერთნი უსაფუძვლოდ ფიქრობენ და სწერენ. ზოგიერთი პირების აზრით აპარლები ვითომ იმიტომ სტოვებენ თავიანთ სამშობლოს და ესახლებიან სათათრეთში, რომ მათ ეშინიათ გაქრისტიანებისაო. ჩვენ გაკვეცეთ ეტყვით, რომ აპარლების ოსმალეთში გადასახლების მიზეზი სულ სხვა და არა სარწმუნოება. აპარლები (რუ-ლებით ხი'ლით არ უტყვრიან ქრისტიანებს და არც თათრების მსგავს ფანატიზმს იჩენენ. ნაკლულად ამისა, თუ კარგად დავაკვირდებით, შეეწმნაეთ, რომ გაჰმამადიანებული აპარლები დღესაც ასრულებენ ზოგიერთ ქრისტიანულ წესებს. მაგალითად, როცა მათ სამლოცველო სახლებში მოლლა შესასრულებს ზოგიერთ ლოცვებს, აპარლები, განსაკუთრებით ჩვენ დღესასწაულების დღეებში, მიდიან ძველ და დანგრეულ ეკლესიებში მსხვერპლის შესაწირავად. ზოგს მიაქვს სანთელი, ზოგს—ქათამი და ზოგს ფული და სხვა. სანთლებს მოუკიდებენ და ანთებენ საღმე სეტეზე, საკუთხეველზე, ანუ კედელზე. ქათამებს ანუ სხვა ცხოველებს უშვებენ იქვე ეკკლესიის ეზოში, ფუ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლებს კი საკურთხეველში სტოვებენ. მაგიერთ მამა-პაპათა ჩვეულების მიგებულად აჭარლები პატარა ბავშვებს ტანცო-სამოსელებზე აკერებენ წითელი ჩითისაგან გამოჭრილ ჯვრებს; იციან, თუ ვინ იყო წმ. ბიორგი და ილია წინასწარმეტყველი. რას ამტკიცებს ყოველივე ეს? იმას, რომ აჭარლებში დღესაც ცოტა-თი მაგუტაგე მათი მამა-პაპათა სარწმუნოება და ძალიან ცოტა შრომა და დროა საჭირო, რომ ისინი ხელ-ახლად მოაქრისტიანონის კაცმა. ძალიან დანაშაულობა არის ჩვენთვის, რომ არ ვმეცადინობთ ქრისტიანობის გავრცელებას იმ ადგილებში და იმ ხალხში, სადაც ქრისტიანობა ადვილად შეიძლება გავრცელოს კაცმა. ბანა ძალიან ძნელია, რომ ამ მაზრაში ეიაოლიოთი სამოიდე მისიონერი, რომელთაც იცოდნენ ქართული ენა, რომ მათ სამშობლო ენაზე ეპაასონ აჭარლებს და გვანათლონ ისინი ქრისტეს სწავლით? «ქაეკასიაში მართლ-მადიდებელი სარწმუნოების აღმადგენელ საზოგადოებას დღეს დიდი შეძლება აქვს და თუმც მას ჰყავს მისსიონერები ოსეთში, სვანეთში, ზალეტარ'ში და აუბაზეთში, განა ბათუმის სამფლობელოში კი არ შეიძლება იყოლიოს ასრეთიეე მისსიონერები? რომ ქრისტიანობა ხელ-ახლად გავრცელდეს აჭარლებში, საჭიროა მათი შეიკეთი მიეიღოთ ჩვენს სასწავლებლებში; მიესცეთ მათ განათლება და მერე ისინიე გაუშვათ მისსიონერებად მათ თანამოძმეებში. ამისთანა საშუალება იხმარეს ოსეთშიაც გამამადიანებელთ ოსების გაქრისტიანების დროს და ეს საშუალება ძალიან კარგი გამოდგა. ეანც ქართული ენა არ იცის და მასთან ჩამომავლობით ვინც ქართველი არ არის, ის ეერაფერ სარგებლობას ვერ მოიტანს აჭარლებში, თუ გინდ ის დიდი ნასწავლიც იყოს. ჩვენ ხშირად ბეერსა ეხარჯავთ და ბეერსა ეშრომან ქრისტიანობის გავრცელებაზე შორეულ ქეეყნებში და ახლო ადგილებში, სადაც ადვილად შეიძლება ქრისტიანობის გავრცელება, სრულებით არ ეზრუნავთ და არაეითარიმე საშუალებას არ ეხმარობთ ამ საქმეზე.

იმედი გვაქვს, რომ ამ საქმეს მიაქცე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სხვათა შორის, მისთვის, რომ შეატყობინონ სახოგადოებას გარდაცვლილებული ღაფული, სამსახური და მისი მამართველება. მთელი სახოგადოება ფუიტოოთაც ძლიერ კარგად იცნობდა განსვენებულს, როგორც ეს საქმითაც დამტკიცდა. ამისათვის ამისთანა კაცების საფლავზე სიტყვის წარმოთქმა ჩვენ ნამეტნავად მოგვანონა. ბეერ წინაზე ერთი დიდათ დამსახურებული და გამოჩენილი ქართველი დასაფლავეს. ბეერი სიტყვები წარმოსთქვეს მის საფლავზე. ძველად გზის წარმოსთქვეს ხალხის წინ, «ცრემლები გედის თვალზედაო, ეელარ ეიკავებთ თვალებზედ ცრემლსაო», მაგრამ საკ�eველოში იყო, რომ არც ამ არატორებს და არც სხვებს ერთი წვეთი ცრემლი არ ჩამოვადინათ თვალებიდგან. აქ კი არაფის არ უთქვამს ცრემლი გედის თვალზედაო, მაგრამ ღელვასაით კი მოსდიოდათ ყველას ცრემლები. და რომელს სიტყვას შეუძლია დაწერილებით შეატყობინოს სახოგადოებას განსვენებულის სამსახური, მიმართულება და თავგადასავალი?

ჩვენ აქვე მოგვეყვეს მიოგრაფიული ცნობები გაზ. «Нов. Обозрѣніе»-დგან განსვენებულის დ. ი. ᲘᲐᲤᲐᲜᲘᲡ ცხოვრებიდგან.

ᲓᲘᲛᲘᲢᲠᲘ ᲘᲐᲤᲐᲜᲘᲡ დაიბადა 1814 წელს, ერთი იმერელი ღარბი აზნაურის ოჯახში, რომელიც დიდინნიდგან გადასახლებულ იყო საცხოერეულად სოფელს ᲫᲘᲠᲘᲗᲘᲡᲗᲐ. ᲓᲘᲛᲘᲢᲠᲘ ერთი პირველი მოწაფეთაგანი იყო ѲᲘᲚᲘᲡᲘᲡ საკეთილ-ᲨᲝᲑᲘᲚᲘᲡ სკოლისა, რომელიც დაარსეს რუსებმა ამა საუკუნის პირველ მეოთხედში და რომელიც ბოლოს გადაკეთდა ѲᲘᲚᲘᲡᲘᲡ პირველ კლასიკურ გიმნაზიად. ᲙᲣᲠᲡᲘᲡ დასრულების შემდეგ 1830 წ. Დ. ᲓᲘᲛᲘᲢᲠᲘ დანიშნულ იქმნა ამ სასწავლებლის უწესოს მასწავლებლად. ᲐᲛ სასწავლებელში ის ასწავლიდა არითმეტიკას, გეოგრაფიას, რუს. და ქართ. ენებს, როდესაც ის, რიცხეთა შორის სხეა პირთა, რომელთაც ბოლოს წარჩინებული სახელმწიფო თანამდებობანი ეკავათ ჩვენს ქვეყანაში, დაუპატიმეს ბრალდებისა გამო შეთქმულობის შედგენის, «ხალკრთველოს განსათავისუფლებლადგ». ᲐᲛ შეთქმულობის გამოძიების საქმე მთლად დაბეჭდილია კაეკასიის არქეოგრაფიული კომისიის ოქმებში, ნამდვილ კი არაფითარიმე შეთქმულობა არ ყოფილა. საქმე იმაში იყო, რომ რამდენიმე ყმაწვილი კაცი ერთმანერთში ლაპარაკობდენ, რომ სამშობლო ენა და სამშობლო წარსული კარგი რამაა და ღირსეა ამის დაცვისა. როდესაც განიხილეს მთელი საქმის წარმოება, ამა მხარის უფროსთა პირთა და მათ თანახმად იმპერატორმა ნიკოლოზ პაველეს ძემ სამართლიანად და გამჭრახად ჰსოვეს და დაინახეს მასში თავ-დაუტეხელი ყმაწვილი ყმაწვილი კაცებისა. «ეს სუფ სასმელის ჯუფდადს ეზარაო, ეს სუფ ძალ მეტრბისაგან არასო», ბრძანა თურმე იმპერატორ მანიკოლოზმა და ამ სისხლის გასაგრილებლად და ამ ძალოვანს საქმეში გამოსაყენებლად განსვენებულმა ხელმწიფე ნიკოლოზმა ბრძანა ამ ყმაწველ კაცთა გგზავნენ რუსეთის ჩრდილოეთ მხარეებში და პრაზაში. ᲓᲘᲛᲘᲢᲠᲘ ᲘᲐᲤᲐᲜᲘᲡ ძეს ᲘᲐᲤᲐᲜᲘᲡ წილად ხვდა მოლგოდა, სადაც ის მსახურებდა 1834 წლიდამ 1837 წლამდე. როდესაც 1837 წელში, თებერვალში გადმოყვანილ იქმნა ѲᲘᲚᲘᲡᲘᲡᲘᲗᲐ, ᲓᲘᲛᲘᲢᲠᲘ ᲘᲐᲤᲐᲜᲘᲡ ძე ᲘᲐᲤᲐᲜᲘᲡ პირველად განწესებულ იქმნა სამთავროის სტატისტიკური კომმისიის საქმის მწარმოებლად და შემდეგ ѲᲘᲛᲔᲠᲔᲗᲘᲡ მმართველის მდივნად. Აქედგან ის უნდა გადაეყვანანთ ᲘᲛᲔᲗᲘᲡ თანამდებობაზე საქართველოს გუბერნატორთან, მაგრამ, ѲᲘᲛᲔᲠᲔᲗᲘᲡ მმართველმა დაინახა თუ არა, რომ ამ დანიშვნით ის ჰკარგედა საჭირო კაცსა, იზუამდგომელა, რომ Დ. ᲘᲐᲤᲐᲜᲘᲡ დაეტოვებინთ კიდეე მასთან. ᲘᲡ თხოვნა შეწყარეზულ იქმნა. 1838 წელში ᲘᲐᲤᲐᲜᲘᲡ რამოდენიმე თთვის განმავლობაში, სანამ მას ѲᲘᲛᲔᲠᲔᲗᲘᲡ მოითხოვდენ, იმყოფებოდა ეგრეთვე «ᲐᲛᲘᲠᲘ ᲙᲐᲙᲐᲡᲘᲡᲘᲡ მახარებელის» რედაქტორად. 1839 წელსა ბ. ᲓᲘᲛᲘᲢᲠᲘ დაბარებულ იქმნა ᲙᲐᲙᲐᲡᲘᲡᲘᲡ მთავარ-მართველის კანცელარიაში სამსახურისათვის. მას აქეთ მისი სამსახური წარმატებით მიმდინარეობდა ამ კანცელარიაში. მხოლოდ ხანდის-ხან Დ. ᲓᲘᲛᲘᲢᲠᲘ გარეშე თავის პირ-და-პირი თანამდებობისა ინიშნენდოდა ხოლმე სხვა-სხვა კომიტეტების წევრად. 1845 წ. Ბ. ᲓᲘᲛᲘᲢᲠᲘ დანიშნეს უმთავრეს ის სამმართველოს კანცელარიის დირექტორის თანამდებობის აღმასრულებლად და ამ კანცელარიის გაუქმების შემდეგ—ᲙᲐᲙᲐᲡᲘᲡᲘᲡ მთავრის რჩევის საქმეთა მწარმოებლად. მარტო ეს დანიშნულებაც საკმაოდ მოწმობს, თუ რა მაღალი აზრის იყო თავადი ᲛᲝᲠᲝᲜᲪᲝᲕᲘ ბ. ᲓᲘᲛᲘᲢᲠᲘ ᲘᲐᲤᲐᲜᲘᲡᲘᲡ ნიჭზე და ერთგულებაზე. ᲐᲛ საპატონო თანამდებობის გარდა თავადმა ᲛᲝᲠᲝᲜᲪᲝᲕᲘ ბ. ᲓᲘᲛᲘᲢᲠᲘ დანიშნა ᲙᲐᲙᲐᲡᲘᲡᲘᲡ საეწოველმო ოლქის რჩევის და სხვა-და-სხვა საპატიო კომიტეტების და რჩევების წევრად. Ერთგული სამსახურისათვის საპატიო თანამდებობაზე, რომელიც ეპირა თავად ᲛᲝᲠᲝᲜᲪᲝᲕᲘᲡ მთავრობის ღროს, ბ. ᲓᲘᲛᲘᲢᲠᲘ Ი. ᲘᲐᲤᲐᲜᲘᲡ 1854 წლის დამლეეს უბოძეს დეკანტ. ᲡᲢᲐᲢᲘᲡᲢᲘᲙᲘᲡ სოკეტოკობა. შემდეგ მისი სამსახური სხვა თავ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რებთან აღბეჭდილია მრავალი მინდომლოობაებით და წარჩინებული საქმეებით. 1855 წელს, ოქტომბერში, როდესაც სამეგრელო დაიკავეს თათრებმა ჰომერ-ფაშის წინამძღოლობით, ბ. Dმიტრი Uიფიანი გგზავნენ ოქმნა ამ ქვეყანაში ჭერიად საიდუმლო მინდობილობებით», რომელიც მან კიდევაც შესრულა წესიერად, როგორც ამას მოწმობენ იმ დროის ოფიციალური ქაღალდები. იმავე 1855 წელში, ნოემბრის თთვეში ბ. Dმიტრი ხელახლად გგზავნეს ჯარში, რომელიც სამეგრელოში იბრძოდა ჰომერ-ფაშის წინააღმდეგ ამეკასის მთავარ მათებლის სამხედრო კანცელარის მმართველად, რომელიც დროებით სარდლობდა ამეკასის ცალკე ჯარს. ამ თანამდებობის აღსრულების დროს ბ. Dმიტრი Uიფიანს განკარგულებაში იყო ჯარის მოულოდნელი ხარჯებისთვის საჭირო ფულები, რომელშიაც მან, რასაკვირველია, სრულის სინდისით გასწორნდა ანგარიში.

1856 წელსა ბ. Dმიტრი Iე. Uიფიანი დანიშნეს ამეკასის მთავრის კანცელარიის დირექ. თანამდებობის აღმასრულებლად. Aხალმა მთავარმა თავად ბარათიონსკიმ აპრილში 1857 წ. დანიშნა ბ. Dმიტრი Iე. Uიფიანი თავის რჩევის წევრად. ამ ხანებში ბ. Dმიტრი Iე. Uიფიანმა Mბილისის გიმნაზიის საპატიო მზრუველად დაჭკა ცხრა წელიწადი.

ამეკასიის მთავრის რჩევის წევრად ბ. Dმიტრი Iე. Uიფიანი დარჩა ოფინასმდე 1862 წ., როდესაც ის დაითხოვეს ამ თანამდებობიდამ და სრულიად სამსახურიდამ, თავ. ბარიათინსკის განკარგულებით.

1864 წ. ბ. Dმ. Iუ. ალირჩიეს Mბილ. გუბერნიის თავად აზნაურობის წინამძღოლად, რომელ თანამდებობაზედაც ის დარჩა 1870 წლამდე. 1875 წ. Mბილისის საბჭომ ბ. Dმიტრი ალირჩია Mბილისის ქალაქის თავად, ამ თანამდებობაზე ის დარჩა 1879 წლის დასაწყისამდე. 1884 წელში ქუთ. გუბერნიის თავად-აზნაურობამ ალირჩია ბ. Dმიტრი გუბერნის წინამძღოლად.

Rა გასაკვირია, რომ ამისთანა დამსახურებულ კაცს ბატონ სცეს საზოგადოებამ და გულითადი მუდხარება გამოაცხადოს ამისთანა წესიერის მოკალბეზე. სამწუხაროდ, Dმიტრი Iე. Uიფიანის ღვაწლი და სამსახური, რომელიც მას მიუძღვის ხელმწიფეს, მმფლის და ეკლესიის წინაშე, ვერ შეუტყობიათ ზოგიერთებს და ვერც საზოგადოების ასეთი პატივის ცემა აუხსნიათ, მაგრამ ეს ჭრის ისტორიის საქმე და ის გაარჩევს მიუდგომელად ბრალდსა და მართალსა. Dპბოლოს შეეეეეგდროთ Lმერთსა, რომ განუსვენოს მიცვალებულს მართალთათანა.

ჩვენი შთაბეჭდილებანი და შენიშვნები რუსეთში მოგზაურობის დროს. *)

(ბოგრძელება).

დღეგანდელი მდგომარეობა პეტრე - პავლეს სობორისა.

Oუმც პეტრე-პაველეს სობორო მრავალ-გზის შეუკეთებიათ, მაგრამ ის დღესაც, თითქმის, იმავე მდგომარეობაშია, როგორც თავ-და-პირველად აღუშენებიათ. სობორო კი დიდი შენობაა.. Iს შენობის ხელოვნობით და შინაგანი მოწყობილობითაც შესანიშნავია.

სობოროს გარედგან სიმაღლე აქვს 30 საჟენი, ხოლო სიგანე—14 საჟენი. Kედლების სისქე სამრეკლოს ქვეშ ერთი საჟენია, ხოლო სხვა ადგილას ორი არშინი და სამი მეოთხედი. Kედლების სიმაღლე გარედგან არის რვა საჟენი და არშინ ნახევარი. Sობოროს აქვს ორი გუმბათი, რომელთაგან ერთი სიმაღლით სამი საჟენი და ორი არშინია, მეორე ორი საჟენი და არშინ ნახევარი.

Bანსაკუთრებით შესანიშნავია თავისი სიმაღლით პეტრე-პაველს სობოროს გუმბათის წეერო, რომელიც ზემოდგან დასჩერებია სატახტო ქალაქს და მის მდგომაებს. Wეეროზე გაკეთებულია ანგელოზი, რომელსაც ხელში უკავია ჯვარი, როგორც ზღუდე და საფარი სატახტო ქალაქისა; გუმბათის სიმაღლე ჯვრიანად 26 საჟენია, ხოლო სამრეკლოთი 56 საჟენი.

Sობოროს სამრეკლო, რომელსაც სიმაღლე 30 საჟენი აქვს, შესდგება სამი სართულისაგან; ქვედა სართულში ჰკიდია ზარები, მეორეში საკათია, მესამეში არაფერი არ აოის, ის მხოლოდ მშვენებისათვის არის გაკეთებული.

Bაკურთხეველი სიგრძით 4 საჟენი და სამი ფუტია, ხოლო სიგანით—რვა საჟენი და 2 ფუტი.

Sობოროს საუკეთესო ზორთულობას შედგენს მისი კანკელი, რომელიც თავისი ძვირფასი ხელოვნე-

*) იხ. «მწყემსი»-ს № 23.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ბით, ეგონენ, პირველი უნდა იყოს მთელს რუსეთში. აგრეთვე შესანიშნავია ეს სობორი სალარის სიმ დიდრით და სხვა საეკლესიო ძვირფასი სამკაულებით, მაგრამ ყველაზე უფრო მაზიანელის ყურადღებას იქცევს იმპერატორების სასაფლაოები.

პეტრე პაველს სობორში იმარხებიან რუსეთის სახელმწიფოს ყველა იმპერატორები და უმაღლესი გვარეულობის შესანიშნავნი წევრნი პეტრე პირველი დან დაწყებული.

სობოროს მარჯვენა მხრით, წმ. პეტრე მოციქულის ხატის პირ-და-პირ განსვენებენ გვამნი:

იმპერატორის პეტრე პირველისა; იმპერატრიცების ეკატერინე I-ისა, ანნა იოანნეს ასულისა, ელისაბედ პეტრეს ასულისა, პეტრე III-ისა და ეკატერინე II ისა.

იმპერატორის პეტრე I-ს სასაფლაოზე არის შემდეგი წარწერა: «პეტრე დიდი, მამა სამშობლოისა, იმპერატორი და თვით-მპყრობელი რუსეთისა და სხვ. დაბადა მოსკოვში 1672 წელსა მაისის 30. აღვიდა ტახტზე 1682 წელსა ივნისის 28. დასაფლავებულ არს პეტრე-პაველს სობოროში 1725 წ. მარტის 10 სა».

იმპერატრიცის ეკატერინე I-ის სასაფლაოზე არის შემდეგი წარწერა: «ეკატერინე I-ი, დედოფალი და თვით-მპყრობელი რუსეთისა. დაიბადა რიგაში 1685 წელსა აპრილის 5-სა. აღვიდა ტახტზე 1725 წელსა ივნისის 28 დღესა. მარადიცალა პეტერბურგში 1727 წელსა მაისის 6 დღესა».

დედოფლის ანნა იოანნეს ასულის სასაფლაოზე არის შემდეგი წარწერა: «ანნა I იმპერატრიცა და თვით-მპყრობელი მთელი რუსეთისა. დაიბადა მოსკოვში 1693 წელსა ივნისის 28 დღესა. აღვიდა ტახტზე 1730 წელში ივნისის 19-სა. მარადიცალა 1740 წ. ოქტომბრის 17 დღესა».

ეკატერინე II-ის სასაფლაოზე არის შემდეგი წარწერა: «ეკატერინა II, დედოფალი და თვით-მპყრობელი მთელი რუსეთისა, ასული პრინცის ანგალტ ფრიდრიხსა. დაიბადა შტეტინში 1729 წელს აპრილს 21 დღესა. აღვიდა ტახტზე 1762 წელსა ივნისს 28 დღესა. მარადიცალა პეტერბურგში 1796 წელსა ნოემბრის 6 დღესა.

მარცხენა მხრით, წმ. პაველ მოციქულის ხატის პირ-და-პირ არის სასაფლაოები იმპერატორების: პაველ I, ალექსანდრე I და ნიკოლოზ I.

პაველ პირველის სასაფლაოზე შემდეგი წარწერა: ხელმწიფე იმპერატორი და თვით-მპყრობელი მთელი რუსეთისა პაველ I. დაიბადა 1754 წელსა, 20 სექტემბერს. აღვიდა ტახტზე 1796 წელსა ნოემბრის 6 დღესა. მარადიცალა 1801 წელსა მარტის ორსა დღესა.

იმპერატორის ალექსანდრე I-ის სასაფლაოზე არის შემდეგი წარწერა: «ალექსანდრე I. იმპერატორი და თვით-მპყრობელი მთელი რუსეთისა, მეფე პოლონიასა და დიდი მთავარი ფინლანდიისა და სხვ. და სხვ. და სხვ. დაბადა პეტერბურგში 1777 წელსა მარტის 12 დღესა. აღვიდა ტახტზე 1801 წელსა მარტის 12 დღესა, გარდაიცვალა ტაგანროგში 1825 წელსა ნოემბრის 19 დღესა. დასაფლავებულია პეტერბურგში 1826 წ. მარტის 13 დღესა».

ნიკოლოზ I-ის, სასაფლაოზე არის შემდეგი წარწერა: «იმპერატორი და თვით-მპყრობელი მთელი რუსეთისა და სხვ. და სხვ. და სხვ. დაბადა ცარსკოე სელოში 1796 წელსა ივნისის 25 დღესა. აღვიდა ტახტზე 1825 წელსა 19 ნოემბერს. მარადიცალა პეტერბურგში 1855 წელსა ფებერვალის 18 დღესა».

ჩრდილოეთის კარების მახლობლად კედელთან განსვენებენ ვეფხი იმპერატორის ალექსანდრე II-ისა, რომლის სასაფლაოს ზემოდ არის შემდეგი წარწერა: «მისი იმპერატორებრივი უდიდებულეობა, ხელმწიფე იმპერატორი ალექსანდრე ნიკოლოზის ძე. დაბადა მოსკოვში 1818 წელსა, აპრილის 17 დღესა. აღვიდა ტახტზე 1855 წელსა თებერვალის 19 დღესა. მარადიცალა პეტერბურგში 1881 წელსა მარტის პირველსა დღეს. დასაფლავებულ არს 1881 წელსა მარტის 18 დღესა».

აქის აგრეთვე მრავალი სასაფლაოები იმპერატორის გვარეულობისა, მაგრამ ყველას აქ მოყვანა არ შეგეძლია ადგილის უმეტესობისა გამო.

როცა დათვალიერებ დიდთა და თვით მპყრობელთა იმპერატორების ყველა სასაფლაოებს, ერთ გონებრ ჯდებადა უნებლიერად გაგრ ნდება შემდეგი სიტყვები, რომელნიც იგითხებიან ხოლმე მიცვალებულთა წესის აღების დროს: გაიარ სადა წარგალ, ანუ რა ვიქენ? სადა არიან ბაბაბენი, ანუ მდიდრენი? სადა არს მეფე, ანუ ეპისკოპოსი? ერა ოჯალენი მტკერ ქმნილ ყოფილნ?

და მართლაც, რა არის ჩვენი სიცოცხლე, როგორც ოტყვის წერილი, «თუ არა ჩრდილი და სიზმარი, [illegible]

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მნახველს აკერაფებს მშვენიერი მიღება და მოამზადობა იმ პირთა, რომელნიც დაყენებულნი არიან ამ სასულოლობაზე. ეს პირნი მზად არიან ყველას განუმარტონ ყოველივე ნივთი, უფრეწონ სასულოლები, მტერთაგან წართმეული ბაირაღები, რომელნიც ინახებიან პეტრეპაველს სობოროში, რომელშიაც ყოველივე ნანახი კაცნი ეხდენნ კარ შეობეშდილებას და ეს შეობეშდილება რჩება ძნახველში სიკეთილდმდე.

დეკ. დ. ფამბაშიძე.

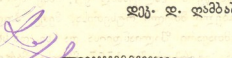

გელათის მონასტერი.

(ბაგრძელება *).

დავით აღმაშენებელი.

მაგრამ საქართველოს აღდგენის და კეთილ-დღეობისათვის საჭირო იყო, რომ საქართველოს სამეფო სრულიად განთავისუფლებულიყო სათხრეთის მონებისაგან. ამ მიზნისათვის დავითმა დაიწყო ჯარი გაუძღვა მეფის ქმღზე მშვენიერ ბურნაგზეზე. დავითმა ამ მეფის შემწეობით ბაგზეზეს ჯარი მოიყარა ოსების წინააღმდეგ; ეს ოსები ხშირად ეხეშოდენ ხოლმე ქართველებს და აწუხებდენ. ოსები დაეშორნდენ მეფე დავითს და მისი წინააღდეგობა მაშინ 50,000 ოსამ მიიღო ქრისტიანობა. მეფე ატაბაქის მრავალ რიცხოვანი ჯარის შემწეობით დავითმა შეიმოუერთა საქართველოს ეკლეს ის ადგილები, რომლებიც წინეთ გადაღალეულნი იყვნენ საქართველოს ერთობისაგან და სრულიად განთავისუფლდა ოსმალების უფლებისაგან და სულთანების ზედ-გაკვლენისაგან. ამ საქმეში დიდი შემწეობა აღმოუჩინა დავითს შემდეგმა გარემოებამ: 1101 წელში ჯვარსმსენმა ალიაკეენ იერუსალიმი და ანტიოქია, რომლებიც დაპყრობილი ყოფილნდით ბერძენ-ოსმალებს. ამნი ძალიან სასოთხრეთის ძალეარა, ამისათვის სასოთხრეთმა შეეტენა ოფალი ძალა მიეტანა ჯვროსანთა წინააღმდეგ. მეფე დავითმა იშოვა დრო და ვინაიდან ორი მეუფეობანი, რომელნიც დასხლებულნი იყვნენ მდინარე მტკვრის და ოთრის ჭალებში. ღვთის შემწეობით მეფე დავითმა სძლია მეუფეობანს და გაიქეცა ისინი ორნი ძმანი ქართველნდგენ, კასეთიდგენ და ეკრანსხიდგენ, ორნიც თავის სამეფოს ეკეკლეს ადგილებიდგენ. ამის შემდეგ მეფე დავითმა გამოაცხადა თავის თავი დამოუკიდებელ მეფედ და უარი უთხრა სულთანის ხარაჯის ძღვენზე. ამ სახით მეფე დავითმა განთავისუფლა თავის სამეფო კარგანი და შინაანი ტრეგებისაგან და შემდეგ უმეტესი ეფარდაეეს მაქედია სახელმწიფოს შინაგან კეთილ-განწყობილებას; რომ უფრო კარგად ეცოდინა ხალხი და უფრო ეკეკრნენ ეკეკლეს ხალხში განთავეეს, მეფე დავითმა დანაწილა მთელი საქართველო რამდენიმე სამოურავად, თითოეულ სამოურავს ეკეკედ თავის საკუთარი მმრთველი, რომელსაც მასადმი დაწერილნდენ სამოურავობა უნდა აღეგებინა ზნეობა და მოეკლა თავის-მმენელობა. ასრეთივე ზომები მიღებულ იქმნა სასულიერო უწესებაშიც, რაგდენიც ოსმალების მეფობობის დროს ქრისტეს სარწმუნოება ძალიან შეიფერეა. ქრისტეს სარწმუნოებას აღსდგენნდ მეფე დავითმა 1103 წელსა მოიწვია ეკრეს ქართლეოზის ოიანნეს III-ის თავს მეკალმარეობათ. ეკრეზე მოწვეულ იქმნენ ეკეკლ ეკეკლესიების მწყემსნი. ამ ეკრეზე გამოანახეს ხსენდა-ხსენა ზეობები, რომელთა შემწეობით უნდა აღეგენათ ეკეკლესიის ეკრეკანი და შინაანი კეთილ-დღეობა.

უწინდელს დროს საქართველოში სწერდ განთავეებას საქმეში დიდი ბრალეულობა ეჭირდა მონასტრებს. ამ მონასტრებიდგენ, რომელნიც დასრულებულ იქმნენ სარეალ ბერთაგან, მთელს საქართველოში ეკრეკლდენ და განთავეება. მონასტრებში სწეკლობდენ მეცნიერებას და სხვა-სხვა ხელოვნებას. მონასტრებიდგენ გამოდიოდნენ ხასწავლი მწყემსნი, რომელნიც თავანთი სარწმუნოებათ და ცხოვრებათ მაკალთინი იყვნენ სხვებისათვის, მაგრამ დავითის გამეფების დროს, როგორც ზემოთიც შეეანშეეთ, შენანშეეთ მონასტრები თხლად დანეკრეულნი იყვნენ თითრებისაგან. ამ ეარეულობის დროს ასარკვებლეს ზოგიერთმა სასულიერო პირებმა და გამოიცხადეს თავის-თავი ეპისკოპოსად და უკანონოდ ხმრობდენ თავანთი უფლებანს. დავითი სამდგენლოებში და ეკეკლესიანი მოსამსახურენიც ძალიან ტეფდი იქმეოდნენ. ამ უწესოების მოსასპობლადდ მეფე დავითმა საჭიროდ დაინახა სამდგენლოების ეკრების დანიშნა, რომ ამ ეკრებზე მოალაბარაკენთ საეკეკლესიო საქმეებზე. ეკრეს კედელ შეეკრა, როგორც ზემოთ მოეთხსენეთ.

ამ ეკრებზე დაესწრნენ: ეარსენ იოანდოოელი, მთავარეპი მეფე დავითისა, ეფრემ უნგრილი, ოიანნეს ტანი, საბა სულხანიძე, თეოფილეე, ანტონ ტბელი, ეკვთიმე ეკრეკ-

* იხ. «მწყემსი» 1887 წ., № 23.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლი, და იკვნე ჩუნკეკე. ამ კრებამ მსოფლიო კრებათა და ეკლესიაშორ კანონთა თანასწორად, მისცა შეჩვენების ანათემა, რომელიც შეუნინდა მიათეოსეს ეპისკოპოზობა. კრებამ ასრულო დადგენილებანს შეეძლო ეცდო შედეგები ეპისკოპოზებს, რადგან ეხლა ეპისკოპოზებს, რომელიც კეკუბინი ჭქონდათ დიდ და ეკლესიანს პიროვნთან, მათი შეშლებით შეეძლოთ დიდი ენუბა მიეყენ�eთო ეკლესიასა და სახელმწიფოსათვის; მაგრამ ბრძენმა დაკითმა ეს საქმე ისე კარგად წყიეკვანა, რომ კრებას ამ ეკანონ დადგენილობათ ორეკითარიმე ენუბა არ მიეკარა არც ეკლესიას და არც სახელმწიფოს. ამ კრებამ ეკრეთეკე ეკლესიეს მეედელობისაკენ და ეკლესიური მონასნა დაუნაშნა ამ მწყემსთა, რომელნიც თავის ცხოვრებით და ზნეობით ან შეეფერებოდენ თავის ხარისხსა, ხოლო ეკლესიის ბანაკი მოიპყრეს ეკლესიური შეიტეხულ ამბენენ საკენო წოდებაშია. ამ სახით აედგენილ იქმნა წესიერება ეკლესიის მმართველობის საქმეში. მაგრამ დაუბერეკენ ეკლესიებს და მონასტრებს ეხსახლებულად საშინო იყო მეფის შეშფოთა. მონასტრები და მათში მეზოგრენი ბერები ხშირად იფარეკდენ ხოლმე სახელმწიფოს ალბებისაკენ, ხოლო ხალხში იფარეკდენ სარწმენოებას. ამიტომ მეფე ალეთის ეფრაკლეს მიაწერა მონასტრებს და ეკლესიებს, რომელთაც დიდი მნიშვნელობა ჭქონდათ სახელმწიფოისა და ხალხისათვის. ამიტომ ბერთაშა, რომ ეი მოისეკენ მონასტრებისაკენ, მიეკენ ხელი დანაწერეკი და დაქ�ეკლესიებს და მონასტრებს ენახენებენ ეა ხელენის ალეშენებს. სხვათა შორის ბერთაშა ალეშენა ეს. ეიოანეს ეკლესია ამ ადგილს, სადაც ეხლეს ეკენთის ხიდობია და ეჭვ ეკანაზს ეთვის მშობელის სახელზე მონასტერი. მეფე ალეთი ამშენებენდა ტაძრებს და მონასტრებს ეკანაზეი ნიეთებთა; მეფემ ამ ახალ მონასტრებში შეეკრაბა ეკთილ მორწმენე ბერები, რომელნიც ენსხვენდენდენენ თავიანთი წმიდა ცხოვრებათა. მონასტრებას და მათში მეზოგრეკ ბერთაშა შესანსაკენ მეფე ალეთი დიდ ძალ ადგილებშენეკს სწრაფკენ ხოლმე ამ მონასტრებას და ეკლეკსიებს სასარგებლოდ. ეკენთოს მონასტერთან ალეთის ალაბრა ეაკეკ-მოეთი და სამოწეკენო სახლი ენეკოთ და ეკშენრეკ ალეთოთეს.

ეეკრიალს ეკლეკსია, რომელიც ენინეკმ მთლად არ ალეიმნო მტრებისაკენ, ხელახლად აეშენეკდა ძალიერი მეფის ალეთის შემწეობით. ეა ამისათვის მეფე ალეთის ქრთეკენ ხალხი ეეფიდენ ალეშენეკენენ.

ამის შემდეკ ალეთმა მიაქცია ეეფიდენეს საკრთეკენლოთა ზოგიერთ სამოეფოებს, რომელნიც კიდეკ თითრრების ხელში იეკენენ. მაგრამ ჩვენ ეჭარ შეეძეკნით ალეთის ამ ალეკენ ეჭნის მტრეკენზე ეამოკეკენის ალეეკენს, რადგან ეს სამოკლეკენ ისტორიის საქმეა. ჩვენ მხოლოდ შეეკენსებთ ალეთი ალამშენენენის კეკნა ტხოეკენს.

მეფე ალეთი ენსანიშნეკ ეიოა თავის ენინეკ ცხოეკრებთა და ეკეკ-ისაკენ ალიეის სიეკეკრენლოთ; ის ეეკეკლოეის ეზნაკ ეიოა კალიეკნი. ერიკა მეფე ალეთი ეეეკენ ეეეკენენს ეოკეკნეკ, ერთის მხრეთ ხანეში ჭჭონდა ამ სამოფლიანენის ეეეკენოეთა საკრთეკეკლოსთან, რომელნიც ალშორეკენენი ეეეენენ საკრთეკეკლოს ერთობისაკენ და მეორეს მხრეთ ხეკრეკ ეჭიანტეკ სარწმენოების ალეკეკენენ ამ სამოფლიანენეკენში, რომელნიც ალშენეკ ეეეკენ ეჭონდათ თითრეს. ერიკა მეფე ალეთი ეეეკენ ეეეკენენს ეკეკ-ეეკენენ ეეეკენ ეეეკენ ეეეკ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რომელთაც თავის საწერებით დამშეენეს სასულიერო მწერლობა საქართველოს ეკლესიისა. ტაძრები, მონასტრები და ლაერები გამშეენებულნი იყვნენ ფოკალეკა ფასიერო ნიეთებით. საქართველოს ეკლესია დაეთის დროს წამოიადგენდა ერთ ერეკლე ტაძარს, რომელშიც მასსერებდენ ბამოჩენილნი მწეემსნი; ეს მწეემსნი კანსსგალეთადენ წმ. ცხოვრებათა. მეფე დავითს უყვარდა ბერები და მეფედანიანი და მათთან ხშირად მოდადა დღე ბასსობდა საროწმუნოებაზე. თვითონ დავითი ძამარეთელებთი ნამდვილი მეუდანეა ეფო. თუმცა დავითს შეძლება ჭქონდა, მაკრამ ეკლესიისაკენ დაწესებულ მარხვას ძალიან სასტიკად ინახავდა.

(გაგრძელება იქნება).

ბაზაფხული.

გაგვიზაფხულდა, ეს არის, დაგვიდგა თბილი დარია, დედესასწაულობის ბუნება, იცვალა მან სხვა გვარ ფერია.

—

ფრინველთა მორთეა მუსიკა ჭკვალობენ ტკბილის ხმითაო, სხვა-და-სხვა ჯურის ფრინველნი გვესტუმრენ მორის მხრითაო.

—

გაიხსნა ვარდის კუკური, დამდერის თავზედ ბულბული, მთის ფერდობიდამ ბანს აძალვენ ახლად მოსული გუგული.

—

მერცხალი სახლის ბანზედა შეურტულებს საამურთანა, ჩაძინებულსა სიცოცხლეს ადვიძებს უნებურთანა.

—

ხარობს ყოველი სულდგმული ირთვება მთა და ველია, გამაცოცხლებელს სურათად იცვალა ეს სოფელია.

ქაიხოსრო გელოკანი.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

რუსული გაზეთები გვაუწყებენ, რომ საქართველოს ახალი ექსარხოსი, მაღალ ყოველად უსამღვდელოესი პალადიო უკვე გამომგზავრებულა მოსკოვიდამ ალეკსანდრიაში. ბარაკი და ნიეთები ახალი ექსარხოსისა უკვე მოსულნი. მეთოთხე ექსარხოსს მიელიან დღეს, 15 ნოემბერს.

***

როგორც ამბობენ, ძუთაისის სასულიერო სასწავლებლის ოლქის სამღვდელოების დეპუტატებს კრება ექნებათ ძუთაისში მომავალი დეკემბრის თთეის რიცხვებში. ქრებას ხეა განსახილველი საქმეთა შორის მსჯელობა ექნება სასწავლებელთან მოსამზადებელი კლასების დახუეის შესახებ. ამ საგნის შესახებ ჩვენ ერცლად მოეელაპარაკებთ შემდეგ ნომერში.

***

ლეთის მასტურების ტაბიაონი, შედგენილი მთავარ-დიაკენის ნ. ხუდადინოვისგან, უკვე დაბეჭდა და ისყიდება. წიგნი ღირს ერთ მანეთი. წიგნები ისყიდება თეთ ავტორთან.

***

წარსულს წელში, როგორც ჩვენი გაზეთის მეოთხეელებმა იცან, ბლაგოჩინი დეკანოზი მ. მიხეილ მეუნარგია დაბპირდა ზუკდიდის მაზრის სასოფლო და საეკლესიო სკოლების მასწავლებელთ დ. ცაისში სახელმძღვანელო წიგნების საწყობის დაარსებას, საიდამაც მსურველთ შეეძლებოდათ საჭირო წიგნებიც ყიდვა ის ფასად, რა ფასადაც დეკანოზს მეუნარგიას ექნებოდა ისინი ნასყიდი. ახლა ამ საწყობის შესახებ ზუკდიდიდამ ჩვენ გვწერენ შემდეგს:

«ბატონ დეკანოზმა მეუნარგიამ თავის დაპირება უკვე შეასრულა. ქ. ცაისში მან გახსნა სკოლებისათვის საჭირო წიგნების საწყობი, საიდამაც ყველას შეუძლია მოიპო

ოს სახელმძღვანელოები და სხვა საჭირო წიგნები იმ ფასად, რა ფასადაც ეს სახელმძღვანელოები ნაყიდია ადგილზე. სწორედ დიდი მადლობის ღირსია მ. მეუნარგია ამ კეთილი საქმის დაარსებისათვის.»

***

ჩვენმა მეოთხეელებმა იცან, რომ იელისის თვეში ზუგრა-სამეგრელოის ეპისკოპოზი, ყოველად სამღვდელო ბრიგორი დამბარდებოდა ლეწხუმის მაზრაში და სვანეთში ეკლესიების და სამწყესოს დასახვა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დაეად. როცა მათი მეუფება მიბრძანებულა Aaçერს და შებრძანებულა ტაძარში, დეკანოზს მ. ლაგრენტი ნემსაძეს შემდეგი სიტყვით მოუმართავს ყოველად სამღვდელო ბრიგოლისათვის:

«ᲛᲝᲠᲬᲛᲣᲜᲘ ᲣᲛᲐᲦᲚᲔᲡᲘᲡ ᲛᲔᲣᲤᲔᲝ, ᲣᲛᲘᲜᲐᲡᲘᲡ ᲛᲬᲧᲔᲛᲡᲗᲐ–ᲛᲗᲐᲕᲐᲠᲘ, ᲔᲒᲔᲠ ᲬᲐᲠᲛᲝᲛᲘᲦᲔᲜᲔᲡ ᲙᲘᲝᲪ ᲘᲛ ᲡᲘᲮᲐᲠᲣᲚᲘᲡ ᲓᲐ ᲐᲦᲢᲐᲪᲔᲑᲐᲡ, ᲠᲐᲛᲚᲘᲪ ᲐᲦᲛᲝᲩᲜᲓᲐ ᲡᲐᲛᲔᲒᲠᲔᲚᲝᲗᲐ ᲡᲐᲛᲔᲒᲠᲔᲚᲝᲗᲐᲨᲘ ᲓᲐ ᲡᲐᲠᲐᲛ ᲬᲝᲛᲦᲔᲑᲐᲨᲘ ᲗᲥᲕᲔᲜᲘ ᲛᲔᲣᲤᲔᲑᲘᲡ ᲔᲞᲘᲡᲙᲝᲞᲝᲡᲐᲓ ᲓᲐᲜᲘᲨᲕᲜᲔᲛ ᲖᲣᲠᲘᲐ-ᲡᲐᲛᲔᲒᲠᲔᲚᲝᲗᲐ ᲔᲞᲐᲠᲥᲘᲐᲨᲘ. ᲛᲐᲪᲮᲝᲕᲠᲐᲠᲘ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲑᲠᲫᲐᲜᲔᲑᲘᲡ: ᲘᲗᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲓᲐ ᲛᲝᲛᲙᲒᲔᲚᲗᲣᲡᲗᲐ ᲗᲥᲕᲔᲜ, ᲙᲘᲓᲔᲑᲘᲗᲘᲗ ᲓᲐ ᲛᲝᲛᲙᲒᲔᲚᲗᲐ, ᲠᲐᲓᲒᲐᲜᲘᲗ ᲓᲐ ᲒᲐᲜᲬᲧᲠᲚᲔᲑᲘᲗᲘᲗ ᲗᲥᲕᲔᲜ (ᲛᲐᲗ. 7. 7). ᲘᲡ, ᲠᲐᲡᲐᲪ ᲔᲜᲐᲢᲠᲛᲘᲓᲔᲜᲘᲗ ᲒᲣᲚᲘᲗᲘᲗ ᲓᲐᲠᲡᲐᲪ ᲔᲒᲔᲔᲓᲠᲘᲑᲛᲔᲓᲘᲗᲘᲗ ᲦᲛᲔᲠᲗᲘᲡ, ᲨᲔᲡᲠᲣᲚᲓᲐ. ᲐᲗᲘᲗ ᲬᲔᲚᲘᲬᲐᲓᲐ ᲛᲘᲪᲐ, ᲠᲐᲪᲐ ᲛᲝᲬᲘᲜᲔᲑᲣᲚᲘ ᲔᲘᲣᲐᲕᲘᲗ, ᲠᲝᲛ ᲗᲐᲕᲘᲡᲘ ᲡᲐᲛᲔᲒᲠᲔᲚᲝ ᲓᲐᲛᲝᲣᲙᲘᲓᲔᲑᲔᲚ ᲔᲞᲐᲠᲥᲘᲐᲓ ᲓᲐᲠᲩᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘᲡ ᲡᲘᲮᲐᲠᲣᲚᲘ ᲓᲐ ᲐᲦᲢᲐᲪᲔᲑᲐ ᲒᲐᲐᲠᲣᲪᲔᲗᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲛᲔᲣᲤᲔᲑᲘᲡ ᲔᲞᲘᲡᲙᲝᲞᲝᲡᲐᲓ ᲓᲐᲜᲘᲨᲕᲜᲔᲛ ᲖᲣᲠᲘᲐ-ᲡᲐᲛᲔᲒᲠᲔᲚᲝᲗᲐᲡ ᲓᲐ ᲡᲐᲠᲐᲛ ᲬᲝᲛᲦᲔᲑᲐᲨᲘ ᲗᲥᲕᲔᲜᲘ ᲛᲔᲣᲤᲔᲑᲘᲡ ᲔᲞᲘᲡᲙᲝᲞᲝᲡᲐᲓ ᲓᲐᲜᲘᲨᲕᲜᲔᲛ ᲖᲣᲠᲘᲐ-ᲡᲐᲛᲔᲒᲠᲔᲚᲝᲗᲐᲡ ᲔᲞᲘᲡᲙᲝᲞᲝᲡᲐᲓ ᲓᲐᲜᲘᲨᲕᲜᲔᲛ ᲒᲐᲜᲬᲧᲠᲚᲔᲑᲘᲗᲘᲗ ᲗᲥᲕᲔᲜ (ᲛᲐᲗ. 7. 7). ᲘᲡ, ᲠᲐᲡᲐᲪ ᲔᲜᲐᲢᲠᲛᲘᲓᲔᲜᲘᲗ ᲒᲣᲚᲘᲗᲘᲗ ᲓᲐᲠᲡᲐᲪ ᲔᲒᲔᲔᲓᲠᲘᲑᲛᲔᲓᲘᲗᲘᲗ ᲦᲛᲔᲠᲗᲘᲡ, ᲨᲔᲡᲠᲣᲚᲓᲐ. ᲐᲗᲘᲗ ᲬᲔᲚᲘᲬᲐᲓᲐ ᲛᲘᲪᲐ, ᲠᲐᲪᲐ ᲛᲝᲬᲘᲜᲔᲑᲣᲚᲘ ᲔᲘᲣᲐᲕᲘᲗ, ᲠᲝᲛ ᲗᲐᲕᲘᲡᲘ ᲡᲐᲛᲔᲒᲠᲔᲚᲝ ᲓᲐᲛᲝᲣᲙᲘᲓᲔᲑᲔᲚ ᲔᲞᲐᲠᲥᲘᲐᲓ ᲓᲐᲠᲩᲐ ᲓᲐᲛᲝᲣᲙᲘᲓᲔᲑᲔᲚ ᲔᲞᲐᲠᲥᲘᲐᲓ. ᲔᲡ ᲩᲔᲜᲘᲜ ᲡᲘᲮᲐᲠᲣᲚᲘ ᲓᲐ ᲐᲦᲢᲐᲪᲔᲑᲐ ᲒᲐᲐᲠᲣᲪᲔᲗᲐ ᲡᲐᲛᲔᲒᲠᲔᲚᲝᲗᲐ ᲔᲞᲐᲠᲥᲘᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲓᲐᲠᲩᲐ ᲓᲐᲛᲝᲣᲙᲘᲓᲔᲑᲔᲚ ᲔᲞᲐᲠᲥᲘᲐᲓ. ᲐᲛᲘᲢᲝᲛ ᲘᲛᲘᲓᲐ ᲒᲕᲐᲥᲕᲡ, ᲠᲝᲛ ᲗᲥᲕᲔᲜ ᲘᲮᲠᲣᲜᲔᲗ ᲗᲥᲕᲔᲜᲘ ᲡᲐᲛᲔᲒᲠᲔᲚᲝᲗᲐ ᲖᲜᲔ ᲓᲐ ᲩᲕᲔᲣᲚᲔᲑᲐ. ᲐᲛᲘᲢᲝᲛ ᲘᲛᲘᲓᲐ ᲒᲕᲐᲥᲕᲡ, ᲠᲝᲛ ᲗᲥᲕᲔᲜ ᲘᲮᲠᲣᲜᲔᲗ ᲗᲥᲕᲔᲜᲘ ᲡᲐᲛ ᲛᲝᲛᲑᲝᲚᲝᲗᲐ ᲖᲜᲔ ᲓᲐ ᲩᲕᲔᲣᲚᲔᲑᲐᲨᲘ. ᲗᲥᲕᲔᲜ ᲗᲔᲗᲠᲘᲗᲐᲜ ᲣᲤᲚᲘᲗ, ᲛᲔᲣᲤᲔᲝ, ᲗᲣ ᲠᲐ ᲙᲔᲗᲘᲚ ᲒᲐᲜᲬᲧᲝᲑᲘᲚᲔᲑᲐᲡ ᲘᲗᲮᲝᲕᲗ ᲩᲕᲔᲜ ᲛᲮᲐᲠᲔ ᲓᲐ ᲗᲥᲕᲔᲜ, ᲠᲝᲒᲝᲠᲪᲘ ᲛᲐᲛᲝᲚᲗᲐᲡ ᲜᲐᲛᲔᲓᲕᲘᲚᲘ ᲨᲕᲘᲚᲘ, ᲔᲐᲚᲔᲑᲣᲚᲘᲗ ᲮᲐᲠᲗ ᲘᲮᲠᲣᲜᲔᲗ ᲗᲥᲕᲔᲜᲓᲐᲛ ᲐᲮᲚᲐᲓ ᲠᲩᲣᲜᲔᲑᲣᲚᲘ ᲔᲞᲐᲠᲥᲘᲡ ᲓᲘᲪᲔ-ᲙᲔᲗᲘᲚᲝᲛᲑᲐᲖᲔ. ᲖᲣᲠᲘᲐ-ᲡᲐᲛᲔᲒᲠᲔᲚᲝᲗᲐ ᲔᲞᲘᲡᲙᲝᲞᲝᲡᲐᲖᲔ ᲗᲥᲕᲔᲜᲘᲡ ᲓᲐᲜᲘᲨᲕᲜᲘᲡ ᲧᲝᲚᲐ-ᲜᲘ ᲒᲘᲪᲔᲚᲝᲑᲔᲑᲘ ᲓᲐ ᲙᲠᲘᲛᲘ ᲑᲐᲠᲐᲗᲘᲗᲐᲜᲘᲗ.

ᲘᲛᲘᲓᲘᲐ ᲐᲒᲠᲗᲔᲗᲘ, ᲠᲝᲛ ᲗᲥᲕᲔᲜᲘ ᲛᲔᲣᲤᲔᲑᲘᲡᲐᲛ ᲢᲐᲫᲐᲠᲘᲡ, ᲠᲐᲛᲔᲚᲘᲪᲘ ᲣᲬᲘᲜ ᲐᲒᲠᲔᲠᲘᲡ ᲡᲐᲙᲘᲠᲔᲑᲚᲘᲗ ᲢᲐᲫᲐᲠᲘᲡ ᲓᲐ ᲠᲝᲛᲚᲘᲗᲘᲡ ᲬᲛᲘᲜᲓᲐ ᲛᲐᲠᲘᲐᲡ ᲓᲐᲛᲑᲐᲠᲯᲕᲔᲑᲣᲚᲘᲐ ᲛᲗᲐᲕᲐᲠᲘ ᲓᲘᲐᲙᲝᲜᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲓᲐ ᲛᲗᲐᲕᲐᲠᲘ ᲓᲘᲐᲙᲝᲜᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲛᲘᲜᲐᲛᲔᲑᲘᲗ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სწორეთ კერპთ-თაყვანის მცემლობის შუა ადგილი იყო. ქერუბები, თითქმის, ყველა ქუჩებში იყო დადგმული. ეგსო ქრისტეს და მის სწავლა-მოძღვრებას სასაკინოდ იყენებდენ. მაგრამ ყოველივე ეს შეიძლება საშიშო იყო სხვა ყმაწვილებისათვის და არა ესალილისათვის. ის მზურველ სარწმუნოებამ და მტკიცე დარიგებათა, რომელნიც ჩანერგულ იქმნენ ესალილის გულში პატარაობიდგან, დიდებარს ესალილი ყოველ-ივე განსაცდელისაგან. ესთინაში ესალილი დაუმეგობრდა ერთ ახალ-გაზდას, სახელად ზიორგის, რომელსაც ეგრეთვე პატარაობიდგან ჰქონდა ჩანერგული სწავლა ღმერთზე და მათ ორივემ იწყეს ერთად სწავლა; უმეტესად ისინი მეცადინობდენ უმაღლესის-ზეციური სწავლის შეძენას და მთელი თავიანთი ძალ-ონე მოახმარეს ღვთის სჯულის და კრისტიანულ სათნოებათა შესწავლას. «ჩვენ ორივეს, სწერს ესალილი, მუდამ თვალ წინა გვქონდა ღვთის მცნება და მუდამ მიეფურჩაფებოდით ქეეყნიურიდან ზეციურისადმი. ჩვენ ეიკოდით მარტო ორი გზა, რომელთთგან ერთს მიჰყავდით ჩვენს ტაძრებში და იქაურს მასწავლებლებთან, ხოლო მეორე გზას მიჰყავდით საერო საგნების მას წაელებლებთან. სხვა გზები, რომელნიც მიუძღვიან კაცს სათამაშო, ხალხის შესაკრებელ და საქეიფო ადგილებში, ჩვენ მინებებული გვქონდა მსურველთათვის». ასეთი იყო წმ. ესალილის ახალ-გაზდობა. ის ერთსა და იმავე დროს სწავლობდა საერო საგნებსაც და ღვთის სიტყვასაც. ესალილი უმეტესად ცდილობდა შეეყვარებია სათნოება და არა ამა ქეეყნის სიამოვნებანი. სწორედ მშვენიერი მაგალითია წმ. ესალილი ეხლანდელი ყმაწვილებისათვის, რომელნიც ესწრაფეზიან განათლებას! სად არიან დღეს ისრეთი ყმაწვილები, რომელნიც სწავლობდენ საერო საგნებს და მასთან ერთად უფრო მეტის მუყაითობით სწავლობენ საღმრთო წერილს, ყმაწვილები, რომელნიც მეცადინობდენ სწავლის მიღებას და ამავე დროს უმეტესად ცდილობდენ კეთილ-მსახურებითი მადლის შეძენას? რა ცოტაა დღეს ესრეთი ყმაწვილები! უმეტეს მათგანს იტაცებს ახლანდელი დროის ვითარება და ისინიც ერთობიან სხვა-და-სხვა ამა წუთი-სოფლის სიამოვნებათა, რომელნიც, როგორც ბადე, ყველგან გაგებულნი არიან, ამ ყმაწვილების შესაცდენად და დასაღუპავად. ეხლანდელი დროის ყმაწვილებს ურჩევენ ყოველთვის თვალ წინ იქონიონ სიყმაწვილე წმ. ესალილისა. მხოლოდ მაშინ იქნება მათი სიყმაწვილე წმიდა და უცოდველი.

წმ. ესალილმა გაათავა თავის განათლება. ეხლა ვნახოთ, თუ რა საქმეს ჰკიდებს ის ხელს და ან როგორ იქცევა? ესალილი სწავლის დამთავრების შემდეგ მიდის წმ. ადგილებში, სადაც სცხოვრებდა და ეწამა ძრისტე; შემდეგ იღებს ნათლის ღვთის მდინარე Iორდანეში, და ამის შემდეგ მთლად თავსა სდებს ქრისტესათვის. ამ დროს განსაკუთრებით გაჭრელებულ იყო ბერული ცხოვრება,—უდაბნოები, მთები და ტყეები დასახლებული იყო ბერებით. აპრეთიეე ცხოვრება ირჩია წმ. ესალილა. მაგრამ სანამ ბერად შედგებოდა, წმ. ესალილი წავიდა ესთინაში და მოაქცია ქრისტეს სარწმუნოებაზე მის მასწავლებლად მყოფი ეეეული. სამი დღე წმ. ესალილი და ეეეული ბაასობდენ სარწმუნოებაზე ისეთი გატაცებით, რომ ხშირად საჭმლის ჭამა აეიწუდებოდათ. ბოლოს ეეეულმა დაინახა მართალ-მადიდებელი სარწმუნოების უპირატესობა და მიიღო წმ. ნათლის ღვინა. «ნახსენ მდგომარეობს ქეშმარიტი სიბრძნე?» ჰკითხა ეეეულმა წმ. ესალილს. ამაზე წმ. ესალილმა მიუგო. ეეეულს: «მუდამ გახსოვდეს სიკვდილი»; როგორი ბრძნული მიგებაა? მართლაც, რომ ჩვენ ყველას მუდამ გვახსოვდეს და წარმოდგენილი გვქონდეს, რომ აღრე თუ გვიან მოკვდებით, მაშინ არ გაეჩეეებოდით წუთიერ და უბრალო დროების ტარებას და სიამოვნებას, არამედ შეეიყვარებდით ეას, რითაც უნდა ეიცხოვროთ და ეისაზრდოოთ სიკვდილის შემდეგ. წმ. ესალილი დაესახლა უდაბნოში და ძალიან ამყოფილი იყო თავისი ახალი ცხოვრებისა. ეი რას სწერს ის თავის ახალ ცხოვრებაზე ერთს მეგობარს: «ღმერთმა სწორეთ ჩემი გულის სასიამოვნო საცხოვრებელი ადგილი მიჩვენა. მიჩვენა ისეთი ადგილი, რომელზედაც ჩვენ ერთ-დროს ეფიქრობდით. აქ არის მაღალი მთა, რომე-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლიც დაფარულია დაბურული ტყით, რომელშიაც მიმდინარეობენ მშვენიერნი ცეკვა ნაკადულები. მთის ძირზე არის მშვენიერი ეროვანი მინდორი, რომელზედაც ბევრი რუები მიმდინარეობენ; მინდოს ყოველის მხრით ტყე აქვს შემორტყმული; ერთი დიდი და ღრმა ხეი ჰყოფს ამ მინდოს ორ ნაწილად. ერთი ნაპირიდან იწყება მდინარის სათვე, ხოლო მეორეს მხრით ეფეტ-თელა მთა უკრავს მას გზას. ამ მშვენიერ-ს უდაბნოში წმ. მასილმა იცხოვრა რამდენიმე წელიწადი. მხოლოდ ეკლესიიური საქმეებისა და პრიას შეწალებლობისა გამო გამოიხმეს ის უუდაბნოდან ქრისტეს მტერთან სარსბერად. უკან დაბრუნების შემდეგ წმ. მასილი ჯერ მკითხველად დანიშნეს და შემდეგ მღვდლად. საკვირველი იყო მისი ღვთის-მსახურება უშტეტს დროს ამდოგმებდა ქადაგებას. ქადაგობდა ყოველ დღე და ხან ღიღმი ორჯელ. მსმენელთ უხსნიდა ძრისტიანულ მოვალეობათა, უხსნიდა საღმრთო წერილს, ასწავებდა მამენელთ, რომ ისინი ყოფილიყვნენ ღვთის მფრიელნი, მოყვარენი მოყვასთა, მოწყალე და შემმრალე და თავად უჩვენებდა მსმენელთ იმის მაგალითს, რასაც თვითონვე ასწავლიდა. უბრალო ტანთ-საცმელი და ოროოდე წიგნი შეადგენდა წმ. მასილის ქონებას. თუმც ასე ღარიბი იყო მასილი, მაგრამ მისი მეცადინეობით აღშენებულ იქმნენ კესარიაში საკვან-მოოფო და სტუმრის მისაღები სახლები, რომლებსაც მათი სიერკესა გამო წმ. ბრიგოლი უწოდებდა ქალაქებს. ქესარიაში გაჩნდა შიმშილი. წმ. მასილმა დაარიგა მდიდრები, რომ გაეყოთ თავიანთი სარჩო თავის ღარიბ-შიმშეებისათვის; თვითონ წმ. მასილმა გაჰკიდა საკუთარებელი, რომელიც მას დაუტოვა დედამ და ფულები დაურიგა შეუძლებელთ; ის თანასწორად ეწყოდა როგორც ქრისტიანებს, ისე ებრაელებს და კერპთ-თაყვანის მცემელთ. ერთი სიტყვით, წმ. მასილმა ბევრი რამ გააკეთა გაჭირვებულთა სასარგებლოდ. ამავე დროს წმ. მასილმა შეადგინა ბევრი კანონები ეკლესიის კეთილ-განწყობილების შესახებ. მანვე შეადგინა წირვა, რომელსაც მისივე სახელი ჰქვია, შეადგინა აგრეთვე ბევრი ლოცვები. მისივე დაწერილია ლოცვა, რომელიც მოხლე-მოდრეკით იკითხება სული წმიდის წინა დღის მწუხრზე. წმ. მასილი მაღალ მადგალითს წარმოგვიდგენს, თუ როგორ უნდა ემეცადინონობდეთ ჩვენი მოვალეობის მტკიცედ აღსრულებას და თუ როგორ უნდა გეყვარდეს ღმერთი და მოყვასნი. რომ ყველა ჩვენგანი ასე ეკიდებოდეს თავის საქმეს, ასრე ასრულებდეს თავის მოვალეობას, რომელიც მას მიუღია თავის თავზე, რამდენ სარგებლობას მოუტანდა როგორც თავის თავს, ისე სხვასაც! მაგრამ დღეს, საუბედუროდ, თეითოეული ჩვენგანი უმეტესად ფიქრობს უფლების მოპოვებაზე, ვინემ მოვალეობათა აღსრულებაზე, ფიქრობს უფრო თავის თავზე, ვინემ სხვის კეთილ-დღეობაზე და ეს არის მიზეზი, რომ ყოველი საქმე ბრკოლდება. აქედან წარმოსდგება ისა, რომ არა გვაქვს ერთმანერთის რწმენა; ესეეგი წყარო ყოველივე უკმაყოფილებისა, მოტკუეებისა, მტაკცებლობისა, მეერთამეობისა, კანონის აღსრულებლობისა, უკანონოდ ფულების მოპოვებისა ადგილად სიმდიდრის შეძენისათვის. სინდისზე, სულზე და ღვთის განკაჯზე ძალიან ცოტასა ვფიქრობთ. მეცდილობთ მხოლოდ, რომ კეთილ კაცად ვეჩვოთ ყველას ჯარა წმიდობას ემალვით გარეგანი შეხედულებითა; ამ სახით ეცდილობთ აემაღლდეთ სამსახურში და შეეიძინოთ პატივისცემა. მხოლოდ ამას ეფიქრობთ ეხლანდელ დროში. ეკეთილ საქმეებისადმი მისწრაფებამ თანდა-თან იკლო, ყოველიფერს ეკეთებთ ანგარიშით და სხვის შესახედავად, ეითომ და სახოგადო სიკეთისათვის ვიღეწვით. ამის მიზეზი, რასაკვირველია, ის არის, რომ ჩვენში არ არსებობს მხურვალე სარწმუნოება და ქეშმარიტი სიყვარული ქრისტესადმი, და როცა ყოველივე ამას კაცი მოკლებულია, მაშინ ის მოკმედებს სულ სხვა-და-სხვა მოთხოვნილებით. მხოლოდ ქეშმარიტ სარწმუნოებას შეუძლია კაცში აღძრას თავ-განწირულება, მხოლოდ ჭეშმარიტ სარწმუნოებას შეუძლია კეთილი და სასარგებლო ნაყოფის მოტანა.

ბოლოს წმ. მასილი ხელ-დასხმულ იქმნა ეპისკოპოზადაც! ახალს თანამეგზაურშიაც ის უწინდელად ზრომობდა და მზად იყო თავი შეეწირა კეთილი საქმისათვის. ეპეპრატორ მალენტის, რომელიც გამსჯელულ იქმნა პრიის მწეალებლობით, სურდა, რომ ეს სწავლა მიეღო წმ. მასილისაც. მეფისაგან გაგზავნილი კაცი მიეიდა წმ. მასილთან და ურჩია მას არის სწავლა-მოძღვრების მიღება, თუ არ სურდა განდეგილ ყოფილიყო თავის ეპარქიიდამ, არ წართქეოდა საცხორებელი და ამშრომდა წვალებას და

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სიკეთილს. მაგრამ აი რა მიუგო მეფისაგან გამოგზავნილ კაცს წმ. მასილმა: გიგდებიმე ეარ მეშინია, რადგან მთელი ქეყნიერება უფლისაა,—საცხოვრებელს როგორ წაართმევთ მას, ეისაც ის არ გაგზინია, არც წელების მეშინია, რადგან წელება და სიკეთილი უფრო მომაახლოებებენ უფალსა, რომლის გულისათვის მე ეცხოვრობ და ვწირომობ. ამ სიტყვებიდამ ცხადათა სჩანს, თუ რა მტკიცე სარწმუნოება ჰქონდა წმ. მასილსა. როგორ სამწუხარო არ არის, როდესაც ხედავ, რომ დღეს თუმც სარწმუნოებისათვის არაეის სდგებიან, მაგრამ მზად არიან დაუტეეონ სარწმუნოება და მიეღონ რომელიმე ცრუ-სწავლა. მსად არიან წაეკითხონ სარწმუნოების წინააღმდეგნი წიგნები და დიდის ყურადღებით მოისმინონ სარწმუნოების წინააღმდეგი ბაასი ან სარწმუნოებას კი უყურადღებოდ სტოვებენ. ზოგს დაკინინან, ზოგს სულ უარსა ჰყოფენ, ზოგში ეკეი აქესი და თუმც ცხადათ არ შორდებიან ეკკლესიის ერთობას, მაკრამ საქმით კი დიდი ხანია გასწყეტეს ეკკლესიასთან ყოველიე კავშირი და ეკკლესიის კანონებს არ ემორჩილებიან. ასრეთმა პირებმა უნდა შეითვისონ წმ. მასილის სარწმუნოება და ხასიათი. ამბობენ, ეითომ გონება და მეცნიერება წინააღმდეგია სარწმუნოებისაო. მაგრამ წმ. ასილსა ეინ უფრო და უკედ შეისწავლა მეცნიერება, ეის უფრო ბრწყინვალე გონება ჰქონდა. მაგრამ სწავლა-მეცნიერების მიღებას წმ. მასილი კი არ დაუშორებია სარწმუნოებაზე, არამედ მტკიცედ გაიდვა მის სულში და გულში ფესვი ეკმშარიტმა სარწმუნოებამ და კეთილი საქმეებისადმი მიმწრაფებამ.

ფიდხანს არ უცხოერია მეოდელ-მთავარს მასილს: ის დაასუსტა ხშირმა ავად-მყოფობამ, ღიდმა შრომამ და ჯაგრმა,—ის გარდაიცვალა 49 წლისა შობიდგან. აქეე არ შეიძლება არ აღენიშნოთ ერთი გარემობა, რომელიც მოხდა წმ. მასილის სიკედილის წინა ღღით. წინა ღღით მოეიდა წმ. მასილის სანუხავად მისი გამოჩენილი ექიმი ებრაელთაგანი. ნახა თუ არა, რომ წმ. მასილი ძალიან დასუსტებული იყო, ექიმმა უბრძანა იქ მყოფთ, რომ მათ მოემზადებინათ ყოველიე, რაც საჭირო იყო წმ. მასილის დასამარხავად და მასთან დაუმატა, რომ წმ. მასილი ღიღამდის ვერ იცოცხლებსო. რომ ეიცოცხლო გათენებამდის, მაშინ მიიღებ თუ არა ნათლის-ღებას? უთხრა მეოდელ-მთავარმა თავის ექიმსა. ექიმმა აღუთქვა. მეოდელ-მთავარმა იწყო ღვთის ეედრება. ღმერთსა სთხოვდა, რომ იუდელის სიცხოვრემლად ეცოცხლა მას მეორე ღილამდე. ღმერთმა შეისმინა წმ. მასილის ეედრება. მეორე ღღეს მოეიდა ექიმი და, როცა ნახა წმ. მასილი ცოცხალი, გაეკირდა და სთქვა: «ღიდ არს ღმერთი შენი, ის ეეშმარიტი ღმერთია და მე მზათა ვარ აღვასრულო ჩემი სიტყეა. მე თვით მინდა მოგანთალო შენ, სთქვა წმ. მასილმა. შენ აღგიმა არ შეგიძლია, რადგან ძალიან სუსტად ხარ, უთხრა ექიმმა. შეჯალი მომცემს მე ძალსა. ამ სიტყვების შემდეგ წარმოდგა წმ. მასილი ლოგინიდგან, წაეიდა ეკკლესიაში, შეასრულა ღვთის მსახურება, მონათლა ექიმი და აბიარა ის წმ. საიდუმლოთა. როცა ყოველიე ეს შეასრულა, წმ. მასილი გარდაიეცალა საღამოზე. მისმა სიკედლმა ყველანი შეაშუეა. შეეკრნა ურიცხეი ხალხი, ყველანი სტიროდენ, ავად-მყოფნი მეცადინობდენ მიახლოებებოდენ წმ. მასილის სხეულს და მიეღოთ მისგან კურნება. ამ ეი შესანიშნაეი იყო მეოდელ-მთავარი მასილი მთელს თავეს ცხოვრებაში.

შინაარსი: კიდეკე ორიოდე სიტყვა ჩვენ მოამძე გაჭმიმბადანებულ აუწრდებზე.—დიმიტრი ოჯოს ძის ეიფდანის დასაფლავება.—ჩვენი შთაბეჭდილებანი და შენიშვნები რუსეთში მოგზაურობის დროს.—ბეჭდოთის მოსასტერი.—ლექსი.—ახალი ამბები და შენიშვნები.—წმ. ბასილი დიდი, მთავარ-ეპისკოპოზი კესარიისა.

რედაქტორი და გამომცემელი ილია. ლ. ლამბაშიძე. *Дозв. цензурою Кутаисъ, 1887 г. 14 Ноября*

სტამბა მსწრაფლ-მბეჭდავი რედაქციისა.